



Пише
Љубодраг
СТОЈАДИНОВИЋ

МИСТЕРИЈА ПРАЗНОГ БАЗЕНА

Деведесете године прошлога века се још уплићу у наше животе. Да л' је то колективна бољка, позната као посттрауматски стресни синдром, скраћено „вијетнамски“? Наводно су га Американци први открили код својих ветерана, који су имали луду срећу, или ко зна шта, да преживе све оно у шта су их увукли њихови ратни мудраци. Чекамо извештаје из Авганистана и Ирака. Ништа још није готово, можда све тек почиње.

Нама није био потребан Вијетнам за синдром од кога се иначе тешко налази спас. То кад ухвати – не пушта. Људи, који су одлазили на терапије тешко су се ослобађали слика грађанског рата, нечега што је расло са њиховом душом.

И кад траже објашњење свога узалудног постојања на страшним местима, то нико не уме да растабири, па ни превејани мајстор за душе. Сваки човек је себи мелем и душман. Оно што зна – зна само он и нико више. Причај свима како је било, или ћути пред свима. Нико те неће разумети нити веровати. Само је истина апсурднија од фикције.

У својим литерарним огледима о Првом светском рату, Ерих Марија Ремарк каже како су погинули иначе рођени под несрећним небом, али ни преживелима није боље, ако су већ морали да виде своју смрт, а доживе туђу. Тојест, нестанак својих ближњих, јер на том фронту ближих од покојних сабораца није било. Нити је могло бити.

Не зна се тачно, а тешко се може сазнати, колико је људи у нас живело (и преживело) који месец или годину у „борбеним дејствима“. Неки од таквих су отишли одавде, а неки дошли у Србију. Иначе је ово обећана земља и за борце и за пацифисте.

Сретао сам неке који су били најжешћи почетком деведесетих, а данас их је ухватио благи замор материјала. Па су се, под навалом скупе животне мудрости преобразили у миротворце по сваку цену. Један ми рече како је одавно постао „инвалид душе“. И лечи своју рану лично филозофијом свеопштег алтруизма и хришћанског праштања. „Ништа није тако лоше као што изгледа, нити тако добро као што верујеш. Ни непријатељ, ни пријатељ!“ (парче његовог есеја) Тако се досетио у часу кад мисли да би морао да опрости себи и оно што иначе не би могао.

А опет, јављају се јунаци, углавном на анонимним веб-клиникама, који су од рата побегли чак преко Атлантика. Остали су тамо, снашли се, неки чак веома добро. Никада нису искусили ни дан војничке обуке. То им се не може замерити, утекли су од туђе судбине и нашли своју. Неки од њих су изненада открили чежњу за ратом. Дошла им је пушта жеља да оданде бране отаџбину, њихов рани дезертерски импулс подрасла је потреба да буду другачији. Али они се не би враћали. Некако би желели да то учини неко други уместо њих. Тако је боље за све.

Ако, дакле, збројимо оне што су били борци и што нису, оне што су отишли, остали и дошли однекуд – то смо онда сви ми. Додамо ли на „све нас“ додат-

ни, скоро неподношљиви колективни стрес из '99, онда би дијагноза могла да буде потпуна. Кроз шта смо све прошли, још смо и добри!

Тог пролећа смо се зближавали и са људима са којима никада не бисмо, причали вицeve и шале од којих се плаче, али се може преживети. Смишљали нове митове и легенде, правили ратне драме са херојским ликовима, смејали се свом страху, тражећи бар један добар разлог за његово непостојање. Смех је могао да надвлада стрепњу и очај, да створи колективни, па и лични осећај да има неке наде. Нека буде ње, то се бар не може силом отети.

Кад је оног десетог јуна потписан акт о „примирју“, сви су почели да пуцају. Грмело је као за време најстрашнијих олуја. Славио се живот којим је неко неовлашћено располагао „одозго“, без лица и имена. И од тада, а можда и нешто раније, пуца се кад год се нешто слави.

Кад чујемо да смо некога победили, кад изгубимо, а верујемо да смо могли да изгубимо још горе него што јесмо, кад се нечега сећамо или пожељимо да заборавимо – ајде да припуцамо. Победимо ли Азербејџан у фудбалу или Обалу Слоноваче у кошарци, или Црну Гору у хокеју на трави – ето нама големе радости и пуцњаве. Канонаде, плотуни, рафали, сасређена ватра, уска раќва. Нико више не пита одакле нам и шта ће нам све то што грми, осим за шенлучење. И за охрабривање становништва: имамо, нека се нађе, не зна се шта носи следећа криза, или празник или утакмица.

Можда је то наша колективна терапија, етапно терање слојевитог стреса сталним разменама ватре са самим собом. Да ли смо због тога смиренији? Ама јок! Не важи овде она народна дводелна: „Од чега болест – од тога и лек, клин се клином избија!“

Што се више шенлучи, бацају топовски удари, активирају направе засноване на тајним кинеским рецептима, све смо нервознији. Љути смо на оне што пуцају, а они су бесни на нас што их не разумемо. Још једна подела на „патриоте“ (пуцају) и „издајнике“ (не воле пуцњаву).

Прангијање ће се можда окончати после још једне најлуђе ноћи. Србима је, рекосмо ли то, само једна мало. Зима је, а наши смучари су као Бамби на леденој стази у цртаном филму. Можда ће се пуцати због тенисера! Они бар играју у топлим халама, и то како! Један енглески лист тврди да су Новак Ђоковић и Ана Ивановић најлепши тенисери на свету. Не знам за Нолета, али Ана стварно јесте. Толико, да женски део Халивуда падне на д... од зависти.

Замислите, њих двоје су као дечица вежбали тенис у празним базенима док је трајало бомбардовање. То су били клинци, незаштитени пред слепом и глупом силом, остављени само себи, ратној срећи и свом дару. А сада су најлепши и можда најбољи на планети.

Како су то постигли? Никада нећемо сазнати, јер су памет и лепота овде велика тајна. ■

Аутор је коментатор листа „Политика“

Што се више шенлучи,
бацају топовски удари,
активирају направе
засноване на тајним
кинеским рецептима,
све смо нервознији.
Љути смо на оне што
пуцају, а они су бесни
на нас што их не
разумемо. Још једна
подела на „патриоте“
(пуцају) и „издајнике“
(не воле пуцњаву).